

REPERE ISTORICE PRIVIND ORGANIZAREA ȘI FUNCȚIONAREA ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE MODERNE

Dorinel HORCHIDAN, doctorand, ULIM

Recenzent: **Dumitru GRAMA**, doctor în drept, conferențiar universitar

In this article the author deals with the problems of early local public administration in modern Romania and Moldavia, addressing issues that concern, on the one hand, the organisation of administrative and territorial units — regions, counties, districts, townships and villages and, on the other hand, emphasizing the responsibilities of the local authorities, as well as their place within the state administrative hierarchy of the time.

Keywords: territory, local administrative, territorial and administrative organisation, legislative measures, administrative autonomy, organic regulations, competence, responsibilities of local administrative authority.

În acest articol autorul abordează începutul administrației publice locale moderne în România și Moldova, aspecte ce vizează pe de o parte, modalitatea de organizare administrativ — teritorială și a instituțiilor administrative — județe și ținuturi, plase și ocoale, orașe și sate. Pe de altă parte, sunt evidențiate atribuțiile organelor administrative locale precum și rolul acestora în cadrul ierarhiei administrative statale din perioada respectivă.

Cuvinte cheie: teritoriu, autoritate administrativă locală, organizare administrativ — teritorială, acte normative, autonomie administrativă, regulamente organice, competența, atribuții ale autorității administrative locale.

Începuturile administrației publice locale s-a făcut sub semnul conflictului existent între marile puteri vecine pentru dominația sud-estului Europei și, în special, asupra celor două țărișoare românești care se aflau în calea expansiunii Austriei și Rusiei.

Secolul XVII părea să fi dat câștig de cauză Imperiului Habsburgic în lupta purtată împotriva Porții în vederea controlului zonei, astfel că, numeroase teritorii ocupate de români au căzut episodic sau permanent sub dominație austriacă, sfârșitul de secol aducând pe scenă un actor la fel de important atât în plan politic dar și militar: Imperiul Țarist. Obiectivul fundamental al acestuia fiind clar de a încorpora Țările Române și nicidecum sprijinirea acestora de a devenii entități politice autonome sau independente la nord de Dunăre. Aspectul acesta a fost scos în evidență în momentele în care Rusia a reușit să se impună pe plan militar în fața Turciei, când au ocupat Principatele, impunând o administrație proprie, cum a fost între anii 1806—1812 și 1828—1834. În momente în care, din cauza unor presiuni internaționale, Rusia a fost nevoită a se retrage de pe aceste teritorii, nu a plecat cu mâna goală: în urma

încheierii tratatului de la București din 28 mai 1812, teritoriul dintre Prut și Nistru — Basarabia, a trecut pentru mai bine de un secol sub dominație rusească.

Prin încheierea tratatelor de la București (1812), Ackerman (1826) și Adrianopol (1829), prin obținerea statutului de autonomie internă pentru Țările Române, și statutul de putere protectoare pentru sine, Rusia avea în vedere îndepărtarea acestora de poartă în scopul de a pregăti anexarea lor.

Actualitatea cercetării temei are în vedere faptul că în raport de istoria proprie, fiecare țară își constituie propriul sistem, în care rolul și funcțiile administrației, precum și legăturile acesteia cu societatea, sunt stabilite în raport cu voința lor suverană.

În acest cadru cercetarea științifică a colectivităților locale, și rolul acestora în istoria fiecărei națiuni reprezintă un demers util și necesar.

Descifrarea organizării administrative din perioada de început a administrației publice moderne continuând cu epoca regulamentară, a conținutului și limitelor acestora își găsește, în studiul de față un suport adecvat, bogat ancorat în realitatea epocii.

Scopul acestui studiu are în vedere modul în care a fost concepută și structurată administrația publică locală modernă, organizarea administrativ-teritorială precum și atribuțiile autorităților publice locale din perioada analizată.

La realizarea studiului au fost aplicate metodele: analizei, sintezei, comparației, investigației științifice. Dintre materialele folosite enumerăm monografii, cărți în domeniu analizat etc.

Cel mai adesea austriecii reacționau prin proiecte de împărțire pe cale amiabilă a teritoriilor din Principatele Române, Poarta exercitând drepturile de Suzeran, intervine cu brutalitate pentru înăbușirea manifestărilor de autonomie ale acestora. Rusia avea interes față de Principate și făcea tot posibilul de a-și consolida poziția în aceste teritorii tocmai printr-o politică externă activă. Au fost instituite consulate ruse în Principate după războiul ruso-turc din 1768—1774, au încorporat în imperiul rus ținuturile din stânga Nistrului după războiul din 1787—1791, se consolidează treptat poziția țarismului în ținuturile principatelor, și recunoașterea de către Turcia prin emiterea hăteșerifului special din 1802, a dreptului Rusiei de a apăra interesele principatelor în fața Porții. Dorința locuitorilor din principate de eliberare de sub dominație otomană corespundea de fapt, cu aspirațiile de expansiune a țarismului, care în anul 1806, fără a declara război ocupa cu armatele sale Principatele, fapt ce a determinat ca poarta să declare război Rusiei. Rezultatul războiului ruso-turc dintre anii 1806—1812, a fost semnarea la București a tratatului de pace prin care teritoriile dintre Prut și Nistru cu cetățile: Hotin, Bender, Cetatea-Albă, și Ismail să fie anexate Rusiei. Teritoriul răpit de la Moldova a căpătat denumirea de Basarabia, denumire ce o purta partea de sud a Moldovei până la actul de anexare, extinzându-se astfel, asupra întregului teritoriu anexat. După înăbușirea răscoalei conduse de Tudor Vladimirescu, din mai 1821 până în toamna anului 1822, turcii instituie o administrație militară, pentru prima dată, care era condusă de un guvernator militar turc. Acesta preia o parte din atribuțiile statului, având sub controlul său pe

ispravnici și pe funcționarii județeni pe care îi numea direct. Perioada nu a făcut decât să exacerbeze abuzurile administrației și fenomene ca vanitatea slujbelor.¹

Odată cu restabilirea domnilor pământene în 1822 nu au avut loc schimbări importante în planul administrației publice și aceasta nu pentru că nu au existat încercări de reformă. Astfel, încă din primele luni de domnie ale lui Grigore al IV-lea Ghica pe tronul Țării Românești, a încercat să pună capăt abuzurilor din administrație și, mai ales, vânzării slujbelor care se practica până la acea dată. La 15/17 septembrie 1822, printr-un document al cancelariei domnești se interzice, sub sancțiunea unor pedepse corporale severe, vânzarea slujbelor. La 3/15 august 1823, reglementează atribuțiile ispravnicilor, sameșilor și zapciilor. Pentru a înlătura sau, cel puțin a limita corupția a interzis cadourile în obiecte, bani și muncă făcute funcționarilor publici și a stabilit havaieturile ce reveneau fiecărui dregător în parte.² Din păcate, înconjurat de un aparat funcționăresc format la școala administrației fanariote, reformele lui Ghica au rămas fără ecou. Vechile practici au continuat să fie respectate. Mai ales vânzarea slujbelor, aducătoare de mari profituri, a continuat să fie practică, plocoanele pentru numirea în funcții, constata consulul Austriei la București, practicându-se în continuare până la cele mai înalte niveluri.³ În Moldova Ioniță Sandu Sturza a continuat vânzarea dregătoriilor, fapt ce a dus la o dublare a numărului de funcționari în administrația publică centrală.

Starea necorespunzătoare a serviciilor publice, corupția, abuzurile nu mai puteau fi tolerate, mai ales în condițiile unei tendințe de modernizare sub influența liberalismului burghez apusean. Pe lângă intense manifestări politice ce urmăreau transformarea boierimi în forța politică dominantă în stat, viața politico-socială între 1822—1828 se evidențiază prin numeroase proiecte de reformă venite din rândurile boierimii mari cât și din partea boierimii mici și mijlocii. Dincolo de caracterul de clasă al acestor propuneri, ce urmăreau să consolideze privilegiile de tip feudal, majoritatea nu puteau să ocolească aspectele negative din administrație.

Debutul programelor de reformă a fost revoluția lui Tudor Vladimirescu din 1821, care deși, era îndreptată împotriva stării de lucruri din epoca fanariotă, nu putea ignora problemele administrației ce se făcea vinovată de numeroase abuzuri. În Cererile norodului românesc din februarie 1821, Tudor Vladimirescu cerea încetarea cumpărării dregătoriilor, abolirea havaieturilor și introducerea de lefuri fixe pentru dregători.

Aceste propuneri au fost reluate și dezvoltate în anii următori, un accent deosebit se punea în Constituția Cărvunarilor, cel mai important proiect al acestei perioade,

1 Hitchins K. *Românii 1774-1866*. București: ed. Humanitas, 1998, p.145.

2 Regleanu M. O cronică necunoscută cu privire la domnia lui Grigore IV Ghica (1822—1828). București: Întreprinderea Poligrafică „Informația”, Revista Arhivelor. 1971, nr.1-3; 1972, nr.1-4; 1973, nr.1-4; 1974, nr.1-4; 1975, nr.1-4; 1976, nr.1-4; 1977, nr.1-4; 1978, nr.1-3; 1979, nr.1,4; 1980, nr.2-4; 1981, nr.4; 1982, nr.3-4; 1983, nr.1,3; 1984, nr.2-4; 1985, nr.1-4, p.32.

3 Platon Gh., Platon Al.F. *Boierimea din Moldova în secolul al XIX-lea: Context european, evoluție socială și politică: (Date statistice și observații istorice)*. București: Editura Academiei Române, 1995, p.98.

pe conferirea slujbelor „numai după meritul bunelor fapte și după puterea vredniciei fieștecăruia. Ca o măsură împotriva intrigilor și prigonirilor, se cerea ca toți funcționarii să fie schimbați anual“, sacrificându-se principiul modern al stabilității funcționarilor în scopul stărpirii abuzurilor.⁴

Faptul că aceste doleanțe au fost menținute numai la stadiul de propuneri o dovedește faptul că, în 1828 când au ocupat din nou Principatele, rușii au găsit și reflectat în diverse rapoarte o serie de lucruri identice cu cele specifice din epoca fanariotă. Interesați fiind de a asigura aprovizionarea armatei, rușii care se aflau în conflict cu Poarta, au constatat cu stupeoare scara largă pe care se practicau abuzurile în administrația Principatelor.

După războiul ruso-turc 1828—1829, Moldova și Muntenia sunt ocupate de armata rusă, fiind administrate de guvernatorul rus P. Kisseleff. Astfel, Rusia impunea Principatelor Regulamentele organice, intrate în vigoare în Moldova — 1831 și în Muntenia — 1832.

Rescriptul imperial pentru numirea guvernatorului Pahlen din aprilie 1828, făcea un adevărat rechizitoriu acestei stări de lucruri: „Ispravnicii de mai multe ori arată într-un sat numai 20 de case unde sunt 28 și venitul celor 8 case ascunse îl întrebuițează în folosul lor. Dânșii, în locul a una mie de podvoadă ce se cer de la județ, scot în modul cel mai insolent două mii și, la jumătate din numărul acestora, permit a se răscumpăra pentru un preț destul de mare. Moșiile persoanelor care ocupă pozițiunile cele mai înalte, le scutesc în mod arbitrar de impozit și prin aceasta întorc toată greutatea impozitelor asupra altor moșii (...). Cu părere de rău trebuie a mărturisi că în amândouă principate, noblețea, deși a câștigat, din deasa cu noi comunicație, oare care grad de civilizație, totuși există încuibate în ea virtuți ce caracterizează pe supușii turci. Nu amor către patrie, nici înaltă înțelegere a virtuții, ci pasiune spre înavuțire este principală țintă a tuturor științelor lor“.⁵

Acuzații grave aducea sistemului administrativ românesc și generalul Kisseleff în darea de seamă privind administrația Principatelor.

În consecință, guvernatorii rușii ai Principatelor au trebuit să ia o serie de măsuri în planul organizării și funcționării administrației publice locale în scopul de a pune capăt „groazei unei administrații fără reguli și fără principii a unor boieri obișnuiți să trăiască într-un fel de anarhie, exploatând situațiile lucrative și necunoscând altă lege decât bunul lor plac“.⁶

Regulamentele organice — prin textul inițial dar și prin acte normative adiționale, au reglementat organizarea administrativ-teritorială a celor două Principate, organele de la nivel local precum și atribuțiile acestora în administrarea intereselor

4 Filitei I.C. Proiectul cărvunarilor și alte proiecte de reformă ale boierilor moldoveni în aprilie — iulie 1822, în „Opere alese“, București: Editura Eminescu, 1985, p.119.

5 Filitti I.C. Principatele Române de la 1828 la 1834, Ocupația rusească și Regulamentul Organic. București: Inst. de Arte Cragice „Bucovina“ I.E. Toruțin 1934, p.197.

6 Negulescu P. Tratat de drept administrativ român, vol. I. București: Tipografiile Române Unite. 1925, p.241.

generale sau locale. Aceste acte prevedeau modernizarea administrației prin introducerea domniei constituționale. Puterea domnitorului era limitată de Adunarea Obștească care avea atribuții de control și legislative. Activitatea executivă aparține domnitorului, dar cu participarea Adunării Obștești, acare putea să atragă atenția sefului statului cu privire la eventuale nereguli ce se comiteau, dar și posibilitatea de a se adresa Porții și puterii protectoare — Rusiei, dacă domnitorul nu adopta măsurile considerate a fi necesare de către boierime.

Cu privire, la organizarea administrativ-teritorială, Regulamentele au menținut vechile unități administrativ-teritoriale. Schimbări au intervenit în planul atribuțiilor organelor administrative locale cât și în ceea ce privește stabilirea locului și rolului lor în cadrul ierarhiei administrative statale.

Județele și ținuturile. Regulamentele au menținut împărțirea Principatelor în județe (Muntenia) și ținuturi (Moldova), dar, ca și în trecut lipsite de personalitate juridică. La nivelul acestor unități administrativ-teritoriale centrul își avea proprii agenți, numiți în Muntenia (o) cârmuitori iar în Moldova ispravnici administratori. Aceștia aveau atribuții numai administrative, realizându-se astfel, o reală separare între administrativ și judecătoresc. Erau numiți de domn cu un mandat de 3 ani dintre doi candidați propuși de Sfatul administrativ (art. 352 R.O.V.), ce depindeau de Departamentul de interne dar puteau primii ordine și de la alți miniștrii cu privire la treburile departamentului lor (art. 147 R.O.V.). Deși numiți de domn, ei nu erau doar simpli reprezentanții domnești în teritoriu, ci agenți ai executivului, care erau obligați de a executa ordinele primite, în realizarea intereselor statului. La dispoziția acestora se afla o cancelarie compusă dintr-un sameș, cap al cancelariei, un ajutor de sameș și doi scriitori.

În Basarabia a fost vechea organizare administrativ — teritorială și instituțiile administrative de nivel local. Astfel, ținuturile erau administrate de către ispravnici, care erau numiți în funcție de către guvernatorul civil pe durata de un an. Aceștia, aveau atribuții administrative, judecătorești, fiscale și de asigurare a ordinii publice. Câte un singur ispravnic aveau ținuturile din Tomarov, Greceni, Codru și Hotârnicieni și câte doi ținuturile din Soroca, Hotin, Iași, Bender și Orhei.

În această etapă neexistând un act normativ care să le stabilească obligațiile, ispravnicii își exercitau atribuțiile în conformitate cu uzanțele și cutumele locale, care de cele mai multe ori erau tălmăcite în mod diferit și care duceau la disfuncționalități în activitatea lor. Ținuturile mai mari erau divizate în ocoale.

În cadrul imperiului rus, în etapa autonomiei administrative, autoritatea locală era reprezentată de autoritățile de la nivelul ținuturilor, ocoalelor, orașelor și satelor.

Astfel, la nivel de ținut s-a păstrat instituția isprăvniceiei, formată din ispravnic și patru asesori care erau aleși de nobilime și confirmași de către un namesnic. Ispravnicul deținea funcția principală în administrația ținutului, fiind abilitat cu dreptul și obligația de a îndeplini dispozițiile autorităților ierarhic superioare, de a supraveghea activitățile organelor ierarhic inferioare și de către toți locuitorii a îndatoririlor ce le reveneau. Avea următoarele obligații: să asigure ordinea publică,

examina litigiile mărunte, asigura staționarea trupelor militare în ținut, întreținerea în ordine a gospodăriei rutiere, a stării de sănătate a ținutului, și responsabil de securitatea alimentară a populației.

Plașile și ocoalele. Fiecare județ/ținut avea în componență subdiviziuni teritoriale numite plăși în Muntenia și ocoale în Moldova, care și ele erau lipsite de personalitate juridică. Erau conduse în Muntenia de sub — cârmuitori, numiți pe 3 ani de către domn, la recomandarea Sfatului administrativ, dintre doi candidați pentru fiecare plasă sau ocol de către șeful județului împreună cu proprietarii din județ (art. 353 R.O.V.). În Moldova, în fruntea ocoalelor se aflau privighetori de ocoale aleși pe durată de 3 ani de către șeful ținutului și vorniceii satelor din ținut, dintre boiernași, mazili sau neamuri, proprietarii în circumscripție (art. 404 R.O.V.), și era confirmat de către domn.

În Basarabia, ținutul Orhei avea 12 ocoale, Hotin — 8, Iași — 6, Bender — 3. Celelalte ținuturi respectiv, Tomarov, Greceni, Codru și Hotârnicești, din cauza numărului mic de localități nu se divizau în ocoale. Conducerea ocoalelor se realiza de către ocolăși care erau numiți de către ispravnici. Acesta era abilitat cu dreptul și obligația de a executa dispozițiile autorităților ierarhic superioare, de a asigura ordinea publică în cadrul ocolului, de a examina litigiile simple dintre locuitorii ocolului, de a duce evidența populației, de a asigura buna funcționalitate a trupelor militare ce erau dislocate pe teritoriul ocolului. Purta întreaga responsabilitate pentru exercitarea atribuțiilor sale față de isprăvnicie, căreia îi prezenta periodic informațiile cerute.

Prin crearea acestei instituții s-a ieșit complet din tiparele tradiției instituționale românești în materie. Pe de o parte, conform modelului rusesc, cei doi funcționari erau aleși și nu numiți ca în epoca fanariotă. Pe de altă parte, prin atribuțiile acordate, s-a urmărit ca organele administrative locale să se transforme în apărătoare ale intereselor comunităților sătești din cadrul ocoalelor și plășilor, ferindu-le de arbitrarul și abuzurile vechii administrații. Pe lângă atribuții care vizau colectarea impozitelor din circumscripția lor și transmiterea acestora la reședința de județ, ei aveau grijă și de apărarea sătenilor de năpăstui, raportând neregulile constatate șefului județului, având dreptul, dacă acesta nu lua măsuri, să se adreseze direct Ministrului de interne. Totodată, prin acest sistem al alegerii și nu al numirii, se urmărea recrutarea unor candidați merituosi și destoinici, calități garantate de moșierii locali.

În calitate de agenți ai centrului la acest nivel aveau obligația de a raporta șefilor de județ/ținut toate evenimentele importante ce aveau loc în lumea satelor.

Orașele. Organizarea orașelor s-a făcut diferit în această perioadă după cum ele se aflau în proprietate privată (embaticare) sau erau libere, acestea din urmă aveau și personalitate juridică. Și cele două capitale ale Principatelor aveau organizare diferită de cea a celorlalte orașe.

La baza organizării municipale a stat recunoașterea unor interese proprii orașelor, pe care ele puteau să le rezolve prin intermediul organelor alese, simțindu-se astfel, și primele influențe ale teoriei descentralizării administrative.

La Iași și București s-a înființat câte un Sfat orășenesc compus din 5 membrii. Patru dintre aceștia erau aleși la Iași de către staroștii corporațiilor cu vârsta de peste 30 de

ani, proprietari de imobil în oraș sau a unui capital de 25.000 lei iar cei 5 din București de către deputații (culorilor) sectoarelor, dintre proprietarii de case sau de moșii în valoare de 50.000 lei. Mandatul acestora era de un an și nu era salarizat. Președintele Sfatului era ales de adunarea obștească moldoveană din sânul ei ca al cincilea membru iar de cea munteană dintre membrii Sfatului la propunerea ministrului de interne. La București se alegea o comisie formată din 10 membri care aveau ca atribuție alcătuirea bugetului. Ca funcționari tehnici ai orașului era un casier al Sfatului și un secretar.

Sfatul se aduna de cel puțin două ori pe săptămână la casa orașului unde participa la dezbateri și un comisar al guvernului. Acesta avea obligația de a raporta ministrului orice constatare de necredință sau lenevire, fără a avea dreptul de a se amesteca în treburile orașului. Ambele sfaturi aveau atribuții destul de reduse și vizau: aprovizionarea cu alimente, curățenia, menținerea ordinii și înfrumusețarea orașului. Puteau aduce la cunoștința ministrului de interne nevoile orașului. Hotărârile sfatului erau executorii doar după ce primeau aprobarea marelui vornic iar socotelile comunei erau supuse controlului finanțelor statului în Moldova și ministrului de interne în Muntenia.

Celelalte orașe și târguri își cârmuiau interesele prin câte un Sfat format din 4 membri în Muntenia și un Sfat numit Magistrat în Moldova format din 3 membri ales de cetățeni cu un anume cens de avere. Ispravnicul județului trebuia să vegheze ca membrii magistratului să nu abată „către al lor în parte folos ceea ce s-a hărăzit spre binele obștesc”. Din punct de vedere al organizării administrative orașele din Basarabia se deosebeau în orașe și orașe reședință de ținut. Ele erau administrate de către Dumele orășenești și Consiliile de breaslă, ce funcționau conform regulamentelor rusești. Dumele orășenești aveau următoarea componență; un buromistru, doi ratmani și un copist. Burgomistul și ratmani erau aleși de locuitorii orașelor și nu erau remunerați. În cadrul Consiliilor de Breaslă activau; burgomistul, primarul orașului și staroști breslelor. Acestea erau funcții electivă și nu erau remunerate.

Datorită noilor cerințe ale societății unele servicii s-au modernizat iar altele noi au apărut.

Serviciul sanitar s-a modernizat prin crearea de posturi de medici în toate orașele, iar în capitală în fiecare culoare sau cvartal, aceștia fiind obligați să meargă și la sate pentru a verifica starea de sănătate a țăranilor. Se desăvârșea reglementarea carantinei pentru prevenirea ciumei. Pentru ca medicii și moașele să fie plătiți a fost creată o casă a doftorilor. A fost reglementată și regimul de funcționare și inspecția farmaciilor. Cu privire la spitale în Muntenia se prevedeau cheltuieli pentru funcționarea a trei spitale respectiv în București, Craiova și al treilea într-un oraș din mijlocul țării ce se va stabili ulterior. În Moldova, spitalul Sf. Spiridon a fost declarat instituție de binefacere și utilitate publică.

Cu privire la învățământ regulamentul înființa în fiecare, capitală de județ, școli primare de ambele sexe, laice, unde urma să se învețe în limba română.

O serie de alte acte normative adiționale aveau în vedere și aspecte edilitare și de urbanism ale capitalelor. Tot în această perioadă apar și preocupări în vederea sistematizării orașelor.

Satele. Regulamentele ofereau satelor o organizare sumară, prin comparație cu cea a orașelor, ca dovadă a dezinteresului pentru viața administrativă a acestora. Sătenii puteau alege, după ani de numiri directe, în Muntenia câte un pârcălab iar în Moldova câte un vornicel cu știrea și învoirea cârmuitorului de județ cât și a stăpânului moșiei, după vechiul obicei. Aveau ca sarcină strângerea capitației pentru care locuitorii satelor răspundeau solidar. Totodată se înființa și un Sfat sătesc format din 6 membri aleși în fiecare an, cărora li se alătura preotul și proprietarul ca membri de drept. Principala atribuție era aceea de gestionare a „cutiei obști” a satului, în scopul plății pârcălabului sau vornicelului ori pentru completarea lipsurilor ce se puteau ivi în suma capitației statului. Prin aceasta se recunoștea satului un „început de personalitate juridică”.⁷ Prezența proprietarului în sfat nu făcea decât să confirme situația dificilă a satelor lipsite de proprietatea pământului.

În satele din Basarabia funcțiile administrative erau exercitate de către dvornici. Care erau numiți pe post de către ispravnic. Aceștia trebuiau să locuiască în localitatea respectivă și să se bucure de susținerea populației din localitate. Erau responsabili de tot ceea ce se întâmpla în localitatea asupra căreia își exercita autoritatea.

La baza organizării administrației publice regulamentare au stat o serie de principii respectiv:

- a) Principiul specializării competenței — apar servicii publice specializate, cu competență strict determinată;
- b) Principiul generalizării competenței teritoriale ministeriale — competența materială a miniștrilor se întindea asupra întregului teritoriu al țării;
- c) Principiul legalității — serviciile publice și funcționarii lor își desfășoară activitatea conform legii;
- d) Principiul continuității serviciilor publice — acestea au caracter permanent;
- e) Principiul stabilității în funcție al funcționarilor publici — aceștia nu mai sunt schimbați anual din funcție;
- f) Principiul punerii serviciilor publice în slujba interesului public (general sau local) — tot acum, datorită dezvoltării considerabile a funcțiilor statale, are loc un proces de preluare a unor servicii publice de la particulari (boieri, mănăstiri, Biserică) și așezarea lor în sarcina unor funcționari publici ai statului;
- g) Principiul salarizării funcționarilor — se generalizează sistemul lefurilor, care sporesc; la ieșirea din funcție, slujbașilor li se asigură o pensie;
- h) Principiul separării atribuțiilor administrative de cele judecătorești;
- i) Principiul răspunderii ministeriale — în sensul trecerii miniștrilor, de la nici un fel de răspundere, la răspunderea pentru activitatea lor în fața domnului;
- j) Principiul descentralizării administrativ-teritoriale — orașele libere dobândesc personalitate juridică și organe proprii alese.⁸

7 Cornea S. Organizarea administrativă a Basarabiei (1812-1917). Cahul, 2003, p.130.

8 Simboteanu A. Istoria Administrației publice din Moldova. Chișinău: CEP USM, 2009, p.124.